

Obsah

O autorech	V
Předmluva	VII
1. Data, informace, znalosti?	1
1.1 Co jsou data, informace a znalosti	1
1.1.1 Data	2
1.1.2 Informace	2
1.2 Znalosti	4
1.3 Informační gramotnost	4
1.3.1 Z historie	4
1.3.2 Informační přehlčení?	5
1.3.3 Formy informací	6
1.3.4 Informace a komunikace	7
1.3.5 Gramotnost a informační gramotnost	7
1.3.6 Informační gramotnost a Internet	9
1.4 Kolik je informací?	10
Literatura ke kapitole 1	14
<u>I. PRÁCE S INFORMACEMI</u>	17
2. Informační proces	19
2.1 Základní pojmy	19
2.2 Informační zdroje	22
2.2.1 Typy a charakteristiky informačních zdrojů	22
2.2.2 Knihovny	24
2.2.3 Specializované firmy	26
2.3 Vyhledávání dokumentů	26
2.4 Popis dokumentů	30
2.5 Charakteristika obsahu dokumentů	32
2.6 Automatická charakteristika obsahu	35
2.7 Boolovský model	39
2.7.1 Princip boolovského modelu	39
2.7.2 Úpinost a přesnost v boolovském modelu	40

2.7.3	Zvyšování přesnosti a úpinosti	44
2.8	Invertovaný soubor	46
2.9	Další přístupy k vyhledávání textových dokumentů	49
2.9.1	Rozšiřování boolovského modelu.....	
2.9.2	Topic	
	Literatura ke kapitole 2	
3.	Zpracování specifických jevů přirozeného jazyka v automatizovaných informačních systémech	58
3.1	Automatizace indexování a vyhledávání textových informací	58
3.2	Překonání jazykových bariér	66
3.3	Standardizace textů	73
3.4	Komunikace s počítačem v přirozeném jazyce	77
	Literatura ke kapitole 3	88
II.	<u>PRÁCE SE ZNALOSTMI</u>	91
4.	Práce se znalostmi	93
4.1	Expertní systémy, znalostní systémy	93
4.1.1	Zrození znalostního inženýrství	93
	DENDRAL	93
4.1.2	Charakteristické rysy	94
4.1.3	Struktura	96
4.1.4	Typy expertních úloh	97
4.1.5	Diagnostické úlohy	99
4.1.6	Generativní úlohy	101
4.1.7	Některé slavné systémy	102
	Mycin	102
	TEIRESIAS	104
	PROSPECTOR	105
	R1/XCON	105
4.1.8	Volba aplikační oblasti	106
4.2	Znalosti a jejich reprezentace	107
4.2.1	Pravidla	109
4.3	Odvozování	112
	OPS5	114
	Odvozování v diagnostických expertních systémech první generace	115
4.3.1	Zpětné řetězení	118
4.3.2	Přímé řetězení	119

4.3.3	Agenda	120
	AM	120
4.3.4	Tabule	121
	Hearsay	121
4.4	Práce s neurčitostí	121
4.4.1	Algebraické pojetí	122
4.5	Získávání znalostí od experta	124
4.5.1	Problém získávání znalostí	124
4.5.2	Spolupráce s expertem a příprava na ni	126
4.5.3	Verbální techniky elicitace znalostí	128
4.5.4	Neverbální techniky elicitace znalostí	130
4.6	Modelování znalostí	133
4.6.1	Od transferu znalostí k modelování	133
4.6.2	Modely řešení problémů	137
4.6.3	Znalostní ontologie	142
	Literatura ke kapitole 4	147
5.	Od dat ke znalostem	151
5.1	Základní rysy KDD	151
5.2	Metody získávání znalostí	155
5.2.1	Symbolické metody	156
	GUHA	160
	KEX	161
5.2.2	Případové usuzování	164
	CBR Express	165
5.2.3	Neuronové sítě	166
5.3	Automatické získávání znalostí z textů	172
5.3.1	Základní problémy	172
	Literatura ke kapitole 5	176
III.	<u>INFORMACE A INTERNET</u>	179
6.	Internet!?	181
6.1	Historické ohlédnutí	181
6.2	Co je tedy Internet?	183
6.3	Informační služby Internetu	184
6.3.1	Telnet	184
6.3.2	Gopher	185

6.4	Z historie vyhledávání informací v prostředí Internetu	186
	Literatura ke kapitole 6	186
7.	World Wide Web – základ přístupu k informacím v Internetu	188
7.1	Základní charakteristika	188
7.2	Z historie	188
7.3	Klient/server	189
7.4	Možnosti využití WWW	191
7.5	Stavební kameny	192
7.5.1	Hypertext	192
7.5.2	Jazyk HTML	194
	Základní princip	194
	HTML a SGML	195
	Další vývoj	196
7.5.3	URL (Uniform Resource Locator)	198
	URL pro FTP	200
	URL pro Telnet	201
	URL pro e-mail	201
	URL pro Gopher	202
	URL pro HTTP	202
	URL pro Usenet News	203
7.5.4	Protokol HTTP	203
7.6	Klienti služby WWW	204
7.6.1	Klienti WWW	204
7.6.2	Klient WWW jako hypertextový prohlížeč	205
7.6.3	Grafické prohlížeče	206
7.7	Záložky	207
7.7.1	Účel a princip	207
7.7.2	Záložky nebo kopie?	207
7.7.3	Organizování záložek	209
7.7.4	Zastarávání záložek	209
7.8	Tvorba dokumentů pro službu WWW	211
	Literatura ke kapitole 7	212
8.	Informace a Internet	214
8.1	Úspěšnost vyhledávání aneb co jsou relevance, přesnost a úpinost.....	215
8.2	Internet jako zdroj informací	217
8.2.1	Internet jako seskupení počítačů	218
8.2.2	Internet jako soubor programů	220

8.2.3	Internet jako soubor zdrojů	220
8.2.4	Internet jako knihovna	222
8.3	Co je správné?	224
8.4	Je Internet ideálním prostředím pro vyhledávání informací?	225
	Literatura ke kapitole 8	227
9.	Vyhledávání informací v Internetu jako problém	229
9.1	Některá hledání jsou neúspěšná	230
9.2	Vyhledávání v Internetu jako umění svého druhu	232
9.3	Velikost Internetu	232
9.3.1	Velikost prostoru WWW	233
	Jak lze určit velikost prostoru WWW	233
9.3.2	Charakteristika typického uživatele	234
9.3.3	WWW dokumenty a vyhledávání	235
9.4	Velikost WWW prostoru?	236
9.4.1	Interpretace	237
	Poznámky k veřejné indexovatelnosti v odhadech	237
	Poznámky k časové platnosti odhadů	240
	Poznámky k odhadování, přesnosti a nepřesnosti	240
9.4.2	Má to smysl?	241
9.5	Základní metody vyhledávání v Internetu a příčiny problémů	242
9.5.3	Status Internetu a zklamání uživatele při vyhledávání	242
9.5.4	Vyhledávací stroje a předmětové katalogy	243
9.5.5	Jak se vyhledává a co zabírá čas při vyhledávání	245
9.6	Vyhledávací služby versus tradiční on-line služby	247
	Literatura ke kapitole 9	250
10.	Předmětové katalogy	252
10.1	Principy fungování	252
10.1.1	Hledisko uživatele	252
10.1.2	Hledisko údržby katalogu	253
10.2	Výhody a nevýhody předmětových katalogů	254
10.3	Vývoj a trendy předmětových katalogů	26
10.3.1	Vyhledávání	256
10.3.2	Portály256
10.4	Příklady předmětových katalogů	257
	Literatura ke kapitole 10	258

11. Vyhledávací stroje	259
11.1 Jde o hity	259
11.2 Principy fungování	260
11.2.1 Robot	261
Strategie procházení	262
Problémy robotů	264
Odmítnutí robota	265
11.2.2 Index	266
11.2.3 Vyhledávací stroj	267
11.2.4 Problém aktuálnosti	268
11.3 Jednoduché dotazy jsou rychlé a hloupé	269
11.4 Volba klíčových slov je základ úspěchu	270
11.4.1 Základem je přemýšlet	270
11.4.2 Podstatná jsou podstatná jména a objekty	271
11.4.3 Zkracování slov a užívání zástupných znaků	272
11.4.4 Nalezení správné úrovně	273
11.4.5 Synonyma	275
11.4.6 Fráze	275
11.5 Jak se vyhodnocují jednoduché dotazy?	276
11.6 Jednoduché dotazy a default operátor	276
11.7 Pokročilé dotazy	277
11.7.1 Logické základy	278
Přehled boolovských prvků	278
Operátor AND	279
Operátor OR	281
11.7.2 Pokročilejší operátory	282
Operátor NEAR	282
Operátory BEFORE a AFTER	283
Operátor AND NOT	283
11.7.3 Jak formulovat pokročilejší dotaz	284
Používání závorek	285
Kombinace konceptů pro pokročilé dotazy	287
Interpunkce a velikost písmen	287
Zpřesňování dotazu	288
11.8 Dotazovacích jazyků je mnoho	288
11.9 Použití filtrů	290
11.9.1 Filtr uzlu	292
11.9.2 Filtr data	293
11.9.3 Jiné druhy filtrů a voleb vyhledávání	294
11.10 Jak řadí vyhledávací stroje dokumenty	294
11.10.1 Proč jsou výsledky řazeny	294
11.10.2 Nevýhody automatického řazení	295

11.10.3	Obvyklá kritéria pro stanovení relevance	296
11.10.4	Řazení a spamming	298
11.10.5	Jiné faktory relevance	299
11.11	Vyvarovat se zbytečných chyb	301
11.11.1	Překlepy	301
11.11.2	Zbytečné termíny	302
11.11.3	Ignorovaná slova a speciální znaky	302
11.11.4	Alternativní pravopis	302
11.11.5	Příliš mnoho termínů, synonym	303
11.11.6	Nevhodně sestavené nebo komplikované dotazy	303
11.12	Vyhledávací strategie aneb jak hledat efektivně	306
11.12.1	Obecné vyhledávání	306
11.12.2	Specifické vyhledávání	307
11.12.3	Kombinace obecného a specifického vyhledávání	307
11.12.4	Inkrementální vyhledávání	308
11.12.5	Řetězcové vyhledávání	310
11.12.6	Vyhledej-a-skoč	310
11.12.7	Obecné přednosti funkce Find	311
11.12.8	Kategoriální vyhledávání	312
11.12.9	Vyhledej-a-seřaď	312
11.12.10	Souhrn	313
11.13	Poznání používaného vyhledávacího systému	313
11.13.1	Drobné varování - dynamický vývoj vyhledávacích služeb	313
11.13.2	Překrytí, pokrytí a pružnost	315
11.13.3	Boolovské dotazy - ano nebo ne?	317
11.13.4	Některé zajímavé rysy chování	317
	Problémy s počty	318
	Mýtus milionových výsledků	319
	Problémy při zpracování	320
11.14	Příklady vyhledávacích strojů	320
	Literatura ke kapitole 11	321
12.	Metavyhledávací stroje	323
12.1	Výhody a nevýhody	323
12.2	Principy fungování	325
12.3	Metavyhledávání - řešení typu klient	327
12.4	Metavyhledávání - řešení typu server	328
12.4.1	Základní charakteristika	328
12.4.2	Pohled z hlediska uživatele	328
12.5	Příklady metavyhledávacích systémů	330
	Literatura ke kapitole 12	330

13. Metadata	331
13.1 Meta-úvod	331
13.2 Co jsou metadata?	333
13.3 Potřeba metadat	335
13.4 Vyhledávání a metadata	336
13.5 Problémy a překážky	339
13.6 Standardizace metadat	340
13.6.1 Schéma metadat	340
13.6.2 Standardy	341
13.6.3 Metadatové systémy	342
13.6.4 Dublin Core	343
Vznik a vývoj	343
Základní charakteristika Dublin Core	344
Základní prvky Dublin Core	345
13.6.5 Jiné projekty	346
13.6.6 Kódování metadat	347
SGML	348
Text Encoding Initiative (TEI)	348
HTML	349
Warwick Framework	352
XML	352
RDF	353
13.7 Praktické problémy s metadaty	358
13.7.1 Výběr elementů, subelementů a schématu	358
13.7.2 Vytvoření a uložení metadat	359
13.7.3 Řízená terminologie	360
13.7.4 Identifikace zdrojů	361
Požadované vlastnosti	361
Uniform Resource Locator (URL)	363
Uniform Resource Identifier (URI)	363
Uniform Resource Name (URN)	364
Persistent Uniform Resource Locator (PURL)	365
Digital Object Identifier (DOI)	366
13.8 Budoucnost metadat	367
Literatura ke kapitole 13	368
14. Hodnocení informací získávaných z Internetu	370
14.1 Proč hodnotit?	370
14.2 Kvalita informací	374
14.3 Služby zaměřené na recenzování a hodnocení	375
14.4 Subject gateways, virtuální knihovny	377

14.5	Kritéria hodnocení	379
14.5.1	Účel zdroje, cílová skupina uživatelů	381
14.5.2	Obsah	381
	Odkazy na jiné zdroje	382
	Zrcadla	382
	Povaha obsahu	383
	Kvalita psaného jazyka	383
14.5.3	Autorita	383
14.5.4	Přesnost	384
14.5.5	Aktuálnost, správa zdroje	385
14.5.6	Dostupnost zdroje	387
	Rychlost přístupu	387
	Softwarová omezení	387
	Jiná omezení přístupu	388
	Náklady	389
	Copyright	389
	Spolehlivost přístupu, snadnost nalezení zdroje	390
	Zabezpečení přístupu	390
14.5.7	Prezentace a uspořádání informací	390
	Pomoc při nalezení informace v rámci zdroje	390
	Obrázky, rámy, Java	392
	Design	393
14.5.8	Snadnost použití	395
	Služby podpory uživatelů	395
14.5.9	Srovnání s jinými zdroji	395
14.5.10	Celková kvalita	396
14.5.11	Seznam kontrolních otázek	397
	Literatura ke kapitole 14	400

15. Etika v prostředí Internetu 403

15.1	Etika	403
15.2	Informační etika, počítačová etika, etika v počítačových sítích	404
15.3	Faktory, které podporují neetické chování uživatelů	407
15.4	Některé etické problémy	408
15.4.1	Soukromí	408
15.4.2	Vlastnictví	410
15.4.3	Svoboda	413
15.4.4	Hacking, cracking	413
15.4.5	Technologie agentů	414
15.4.6	Informační nerovnost	415
15.4.7	Informační obsah	415

15.5	Všeobecné principy etiky v Internetu	417
15.5.1	Etika a právo	417
15.5.2	Profesní kodexy	418
15.5.3	Soubory norem organizací, firem	420
15.5.4	Zásady práce v prostředí Internetu	420
	Obecná pravidla	420
	Specifická pravidla, netiketa	423
15.6	Budoucnost informační etiky?	423
	Literatura ke kapitole 15	424
16.	Inteligentní systémy na Internetu	426
16.1	Popis prostředí WWW	426
16.2	Podpora „brouzdání“	427
16.3	Metavyhledávání	429
16.4	Podpora obchodování	430
	Literatura ke kapitole 16	433
17.	Trendy vyhledávání v prostředí WWW	435
17.1	Evoluce - pestřejší budoucnost pro uživatele	436
17.1.1	Integrace vyhledávacích funkcí do prohlížečů	436
17.1.2	Portály	436
17.1.3	Partnerství, slučování, akvizice	437
17.1.4	Služby hybridního typu	438
17.1.5	Zvláštní služby v rámci vyhledávacích strojů	438
17.1.6	Trend k jednoduchosti	440
17.2	Přibližování - všudypřítomný Web	441
17.3	Nedostatek informací - výzva pro vyhledávací stroje	441
17.4	Síla člověka	442
17.5	Personalizace vyhledávání	444
17.6	Vyhledávání nezávislé na prohlížeči	444
17.7	Dotazy podle dokumentů	446
17.8	Techniky pojmového vyhledávání	446
17.9	Expanzivnější indexování	448
17.10	Specializace vyhledávacích strojů	450
17.10.1	Proč používat specializované vyhledávací služby	451
17.10.2	Regionální vyhledávací služby	451
17.10.3	Věcně specializované vyhledávací služby	452
17.10.4	Multimediální vyhledávací služby	452
17.10.5	Kde hledat specializované vyhledávací služby	452
17.11	Neviditelný Web	453

17.11.1 Jak zviditelnit neviditelné	455
17.11.2 Budoucnost neviditelného Webu	456
17.12 Nová generace vyhledávacích služeb?	456
17.12.1 Zpracování přirozeného jazyka	457
17.12.2 Inteligentní agenti	459
17.12.3 Filtrování	459
17.12.4 Vizualizace	460
Literatura ke kapitole 17	460
IV. Přílohy	463
A. Slovník pojmů	465
B. Slovník pojmů z oblasti vyhledávacích nástrojů	497